

« communiter docere. DD. quòd jejunium promissum in die Domi-
 « nico possit in Sabbato adimpleri: Et si quis voerit jejunare per
 « mensem, non teneri in die Dominico, nisi expressè intenderit.)
 « Item in Missâ contra rubricam plures formare cruces, pluriès
 « dicere *Alleluia*, dicere *Gloria*, vel *Credo* contra rubricas, alias-
 « que cæremonias demere, vel addere (etsi fiant ex devotione ;
 « hæc enim corrigenda est), quia sunt præter Ecclesiæ consue-
 « tudinem. Hæc tamen, et similia, bonâ intentione facta, venia-
 « lia tantùm sunt ordinariè, ut docet *Tol. Less. loc. cit. d. 1.*
 « *Nav. et Laym.* quia est materia levis, et actio ex se non mala,
 « et multa excusat simplicitas. Quòd si tamen ex se mala esset,
 « ut si rem furtivam offeras, turpia in Templo canas, ore vel
 « organo notabiliter lascivam vel ad impuritatem provocantem
 « vocem edas, est superstitio ferè mortalis, ut *Laym. loc. cit.*
 « *ex comm.* »

DUBIUM II.

DE DIVINATIONE.

Quid, et quotuplex sit?

5. Quid est Divinatio? — 6. Alia est cum expressa invocatione dæmo-
 nis, alia cum tacità. — 7. An divinare sit semper peccatum mortale?
 — 8. Resolutio casuum. Quid sentiendum de Virgâ Divinatoriâ?
 — 9. An liceat divinare per somnia? — 10. An sit licita Astrologia,
 et qualis? — 11. An liceat adhibere sortem divinatoriam?

5. — « **RESP. I.** Divinatio est, cum quis opem dæmonis tacitè
 « vel expressè invocat, ut noscat res contingentes et liberè futu-
 « ras, aliterve occultas, et naturaliter incognoscibiles. Quæ si
 « sint tales, quas solus Deus scire potest, involvitur tacita Idolo-
 « latria, quod dæmoni tribuatur cultus divinus; si verò sint tales,
 « quas Dæmon naturaliter scire potest (nam ex signis, aliisque
 « modis occultissima quæque cognoscere potest, etiã plurimas
 « hominum cogitationes, et res futuras, v. *Del. l. 4. c. 2. q. 2.*
 « *Sanch. 2. mor. c. 28.*); nihilominus illicita est, eò quòd com-
 « mercium habeatur cum Dei jurato hoste, quod importat
 « quamdam proditionem, et apostasiam a Deo, ac fortè etiã
 « (ut vult. *Suar. contra Valent.*) superstitionem. Vid. *Laym.*
 « *c. 3. Bon. p. 3. S. Th. 2. 2. qu. 5. art. 2.*

6. — « **Resp. 2.** Divinatio est duplex: una, in quâ est invocatio,
 « vel pactum expressum cum dæmone, et generali nomine dicitur
 « Necromantia: ut, cum dæmon occulta docet per *Pythones*,
 « *arreptitios*, *præstigias*, per personas mortuorum, vel vivorum
 « apparentium, aliave signa in aere, aquâ, igne, speculis: Alia
 « est, in quâ tantùm est invocatio, vel pactum tacitum, seu inter-
 « pretativum, ut cum ex lineamentis corporis, vocibus, garritu-
 « avium, et similibus, quibus se dæmon inmiscere solet, quæri-
 « tur cognitio, ad quam ea sunt improporcionata, *S. Thom.*
 « *quæst. 95.* Cum verò utriusque speciei variæ rursus sint spe-

» cies, eas hęc omitto, quòd secundum sententiam communiorem
 » in genere moris non differant, nec specialem habeant malitiam,
 » ideoque in Confessione non sit opus explicare, an v. gr. facta
 » sit divinatio ex speculis, aere, mortuo, etc. Exprimendum
 » tamen necessariò est, utrum invocatio, sivè pactio expressa, an
 » tacita intervenerit; quia, sivè hęc moraliter inter se specie
 » differant, sivè non, notabiliter tamen mutant iudicium Confes-
 » sarii. * (*Melius, quia invocatio expressa sæpè adjuncta habet*
 » *alia peccata, scilicet hæresim, adorationem dæmonis, etc. Cæte-*
 » *rum probabile est de se non esse obligationem explicandi, ut*
 » *Salm. Tract. 21. c. 11. n. 20 et 30. cum Victor.)* Vid. Laym.*
 » *loc. cit. Sanch. loc. cit. Less. l. c. disp. 5. Del. 4. dis. 4. c. 2.*
 » *Bonac. q. 5. p. 4. »*

Divinatio per expressam dæmonis invocationem dicitur *Ora-*
culum, si fiat per idola. *Necromantia* specialiter, si per apparen-
 tem mortuorum resuscitationem; nam generaliter *Necromantia*
 comprehendit alias etiàm species Divinationis. *Oniromantia* si per
 somnia. *Præstigiæ*, si per fictas figuras. *Haruspicina*, « si per
 » signa in extis animalium: *Geomantia*, si per figuram in terrâ.
 » *Hydromantia*, si per figuram in aquâ. *Aeromantia*, in aere.
 » *Pyromantia*, in igne. »

Per tacitam verò invocationem dicitur *Astrologia*, si fit per
 situs, et motus astrorum. *Auspicium*, per signa volucrum. *Augu-*
rium, per signa animalium: *Omen*, si fiat per casum, ver. gr. per
 occursum funeris, etc. *Sortilegium*, si fiat ex sorte, ver. gr. ex
 aperitione libri, jactu taxilorum.

7. — « Resp. 3. Divinatio, quæ fit per actum expressum, et
 » per quam dæmon expressè invocatur, excusari non potest à
 » mortali; eam verò, quæ fit per actum tantum implicitum, ali-
 » quando excusari a mortali quidam asserunt; videlicet tunc,
 » cum vel intercedit simplicitas, et ignorantia non crassa, nequè
 » affectata: vel fides certa non adhibetur, sed tantum timor
 » quidam, aut suspicio concipitur eventus futuri. *Laym. l. 4.*
 » *tract. 10. c. 3. Sanch. Less. Suar. Cajet. Bald. tract. 3. l. 4.*
 » *d. 3. n. 2. etc.* eò quòd tunc superstitiosa verè non sit, cum
 » intentio non sit talis. Vid. *Suar. Less. Sanch. Laym. Cajet.*
 » *Naoarr. Sayr. Valent. et Tanner. d. 5. de rel. quæst. 7. disp. 1.*
 » *n. 21. et dub. 2. n. 25.*

Ex dictis resolvuntur sequentes casus:

8. — « 1. Expressè censetur invocare, seu convenire, et pac-
 » tum facere cum dæmone, qui vel verbis dæmonem invocat:
 » vel saltem facto aliquid usurpat, per quod scit, aut putat dæmo-
 » nem cooperari.

« 2. Is verò tacitè paciscitur, qui vanis, et naturaliter impro-
 » portionatis utitur ad aliquid cognoscendum vel efficiendum:
 » nequè requiritur, ut dæmon aliquando pactus sit, se ad talis
 » vani medii adhibitionem concursurum; eo enim ipso, quo quis
 » vanitatibus iis utitur, dæmon se immiscet, licet præter inten-

tionem utentis sit cum invocare, ut docent *Suar. Less. et. Sanch. ll. cc.*

3. Non excusatur a peccato, qui utendo talibus rebus, quas constat esse naturaliter impropportionatas, protestatur, se nulum cum dæmone commercium intendere, quia reipsa facit contra suam protestationem. Cum enim nec Deus, nec Angeli boni talibus se immisceant, dæmon implicite iis invocatur, ut præter citatos docent *Laym., et Bonac. ll. cc.*

4. Neque is excusatur, qui talia media utilia credit propter experientias, quia has dæmon procurat, ut Homines paulatim illaqueet, et ad similia usurpanda inducat. Vid. *Sanch. 2. mor. c. 38.* (Cum *Vioa loc. cit. n. 3.*)

Quæres, quid sentiendum de *Virgâ Bifurcatâ* vocatâ *Divinatoriâ*, cujus conversione aliqui utuntur ad inveniendos thesauros in terra abditos, aquarum, aut metallorum venas, transpositos agrorum liuites, et præsertim fures, ac homicidas? Usum hujus virgæ, aliqui Doctores Medici, et etiã Theologi conati sunt naturalem probare et innocentem; sed merito eum reprobant *Contin. Tourn. tom. 2. pag. 268. cum P. Malebr. P. Lebrum et aliis.* Ratio 1. quia, si talis Virga naturaliter in manu hominis movetur ac volvitur, intentio nihil conferre potest ad motum; Virga tamen remansit immota in manibus eorum, qui protestati sunt nolle aliquid superstitiosum, de quo *P. Lebrum* plura exempla refert: moveri contra cœpit in manibus aliorum, qui nullam præmiserunt protestationem. Ratio 2. Lapis constitutus pro limite agri nihil differt in materiã ab alio lapide; ergo impossibile est, ut naturaliter Virga moveatur erga primum lapidem, et non erga secundum. Ratio 3. Quod agit physicè, nequit dirigi ab intentione hominis ad agendum vel non, sed positum in iisdem circumstantiis, eodem modo agit; At Virga Divinatoria movetur juxta mentem ferentis, ita ut si ille quærit metalla, non aquam, Virga non moveatur cum invenit aquam, sed tantum si invenit metalla, et sic contra: patet igitur talem motum non posse esse naturalem.

5. Si quis ab astris, somniis, similibusve, ita dependeat, ut omnes penè actiones suas et vitam juxta ea regulare velit, eum mortaliter peccare docent *Less. Suar. Sanch. loc. cit.* (idem *Salm. c. 11. n. 64. cum Nav. Trull. et Pal.*)

6. Ex talium observatione semel, atque iterum aliquid omittere, ad quod alioqui sub mortali non teneris, veniale tantum esse censent *Cajet. et Arm.* Vid. *Somnium*; Uti et subinde timere leviter, ne ita sit aut eveniat quod portendunt, ut notat *Suar. sup. loc. cit.* (Idem dicunt *Salm. dict. c. 11. n. 64.*)

9. — Quæritur, an divinare futura per somnia, semper sit illicitum? Respondetur, si somnia sint certò, vel probabilius a Deo, possumus, imò tenemur eis credere, cum Deus promiserit aliquando per somnia loqui, ut *N. 11. Per somnia loquar ad illum.* Ita *Salm. c. 11. n. 60. cum S. Thom. S. Greg. Niss. Suar. Less. etc.*

Et converso grave peccatum esset credere somniis diabolicis, ut in cap. Episcopo. 26. qu. 5. Salmant. n. 66. cum Laym. Less. etc. Quandoque tamen potest homo rudis excusari a mortali ratione simplicitatis, vel quia solum tenuiter credit eisdem, ut bene advertunt Anacl. tract. 5. D. 2. n. 22. et Busemb. mox infra. Quid in dubio, an somnia sint a Deo, vel dæmone? Resp. si non constet certò, vel probabiliter somnia esse a Deo, non licet eis credere. Ità Salm. n. 61. cum Suar. Less. Sanch. Pal. etc. ac Spor. de 1. Præc. n. 19. ex comm. Ratio, quia Deus, cum immittit somnia, simul etiã reddit hominem certum, vel ferè certum, quod ab ipso immittantur. Pro regulã autem discernendi, an somnia sint a Deo, vel a dæmone, observandum, an somnium impellat ad opus bonum, vel malum, aut præsumptuosum. Item, an post somnium homo se sentiat perturbatum, et minùs promptum ad opera pietatis; vel alacrem, et promptum; tunc enim potest prudenter censere somnium esse a Deo. Ità Elbel. de 1. Præcept. n. 491. et Anacl. loc. cit. n. 23. ex communi. DD.

« 7. Communiter, et ut plurimum in similibus, in quibus tacitum tantum est pactum, venialiter tantum peccari, docent consequenter Doctores supra citati, et mox citandi: quia communiter ferè aliquid istorum intervenit, quæ a mortali excusare dicunt, ut v. gr. quòd si fides integra non adhibeatur. Sanch. loc. cit. n. 13. Caj. in summ. Armil. etc. Rectè tamen notat Delrio, esse semper rem valdè periculosam, juxta illa suas actiones dirigere, etiã non credendo. Vid. Sanch. loc. cit.

« 8. Licita est 1. *physiognomia*, quæ ex vultu, dispositione, et habitudine corporis, et membrorum: 2. *Chyromantia*, quæ ex lineis, et partibus manuum considerat temperiem corporis, imò etiã animi propensiones, et affectus probabiliter conjectat. (Idem Salm. n. 73. et 74. cum Azor. Bonac. Sanch.)^o
 « 3. Item divinatio, quæ ex somniis conjectat hominis complexionem, et hinc affectiones animi diurnas. 4. Item alia, qua ex avium, piscium, aliorumve animalium voce, motu, aliisve actionibus naturales aliqui effectus prænuntiantur futuri ut plurimum, v. g. serenitas, pluvia, etc. 5. Astrologia naturalis, quæ effectus corporeos et naturales, ut ventos, eclipsim, fertilitatem, salubritatem, morbos, et similia prædicit, quæ ad medicinam, vel agriculturam conducunt: imò etiã, cum ex puncto natiuitatis, sivè horoscopo probabiliter prædicit complexionem corporis, et affectiones animi. Quia hæc divinationes omnes naturales sunt, et mediis proportionatis utuntur. Less. l. 2. c. 43. d. 7.

10. — « Alia est *Astrologia Naturalis*, quæ conjicit pluvias, tempestates, sterilitates terræ, et similia; et hæc non est illicita, ut ait hïc Busemb. cum Salm. Tract. 21. c. 11. n. 35. quamvis ut plurimum sit inutilis, et incerta. Alia est *Judiciaria*, quæ ex signis in astris prædicit futura contingentia, quæ pendent ex hominum voluntate; et hæc, si fiat de persona particulari, illicita est, ut dicunt Salm. d. 1. n. 46. cum Trull. Sanch. Salm. etc. contra Pal. et alios apud ipsum; Etiam si, non

ut certò, sed ut conjecturaliter seu probabiliter fiat, ex *Constit. Sixti V, Moderator Cœli, anni 1586*, ubi damnantur etiã illi qui id non certò affirmare audent, aut protestantur. Licitam autem esse censent si fiat in generali, putã si prænuncientur bella, seditiones, etc. Itã *Salm. ibid. n. 48. ex S. Thom. Qui p. 1. qu. 115. art. 4. ad 3.* sic loquitur : « Plures homines sequuntur »
 » passiones, ad quas cooperari possunt corpora cœlestia. Pauci »
 » autem sunt sapientes, qui hujusmodi passionibus resistant. »
 » Et ideo Astrologi ut in pluribus, vera possunt prœdicere, et »
 » maximè in communi, non autem in speciali. »

Quæritur indè, an licita sit Astrologia, quæ prœdicit ex horoscopo, et puncto nativitatis inclinationes, temperamenta alicujus? Distingue, si prœdicit ut certa, certò illicita est, cum omnia sint incerta. Itã *Salm. dict. c. 11. n. 10. cum Sanchez, Trullench. Suarez et alii communiter*; putant tamen esse tantum peccatum leve, ut *n. 32. cum Layman, Suarez, Sanchez etc. contra Fill. et Trull.* Si verò prœdicit, ut tantum probabiliter, seu conjecturaliter, licita est, ut *Salm. num 53. cum S. Th. Suar. Pal. Bon.*

« 9. Illicitæ verò sunt omnes prœdictæ divinationes, si ex iis »
 » aliquid nosci, aut prænuntiari intendatur circa ea, ad quæ pro- »
 » portionata non sunt, ut circa effectus contingentes, et liberos : »
 » aut quæ a Deo pendent; ut circa statum animæ, dona Gratia, »
 » divitias, honores, fortunam, nuptias, statum vitæ et similia, »
 » quorum electio voluntaria est, et a libera hominum voluntate »
 » pendet : itemque de rebus occultis, ut furto, thesauro abscon- »
 » dito. Vide *Less. l. c. et Bonac d. 3. qu. 3. n. 11. Suar. Sanch. »*
 » *loc. cit. Bon. n. 11.* »

Prædicere futura contingentia libera conjecturaliter tantum ex signis avium etc. dicunt *Salm. n. 98. in fine cum Less. Pal. Sanchez, Fill. etc.* non esse illicitum : quia constellatio, quæ potest homines commovere ad bellum, potest etiã illa signa causare in avibus.

« 10. Peccant, qui Ægyptios de fortuna consulunt, et quidem, »
 » si fiat cum firma fide, vel scandalo, etc. mortaliter : si verò »
 » causã curiositatis, vel ritus, ut fit communiter, venialiter tan- »
 » tum. *Fill. et Sanch.*

« 11. Superstitiosa est divinatio, quæ fit per sortes divinato- »
 » rias, ad futurum, vel occultum aliquod cognoscendum, quasi »
 » sortibus vis aliqua divina insit, ut si quis v. g. ex taxilorum pro- »
 » jectione, et dispositione divinet, quis sit obtenturus victoriam, »
 » beneficium, etc. Idem ferè est de sortibus consultoriis, quibus »
 » inquiritur, quid in hac, vel illa re sit agendum. Dixi ferè, quia »
 » aliquandò hæ licitæ sunt, quandò causæ necessitas, et honestas »
 » exigit : aptiorque modus dubium vincendi non apparet : dum- »
 » modò fiant præmissã oratione cum debitã reverentiã; et indi- »
 » cium non expectetur, nisi a solo Deo : v. g. si quis hærens in »
 » bivio aliter quoad viam se determinare non possit, vel si divino »
 » instinctu, aut jussu fiant; ut *1. Reg. 10. in electione Saulis »*
 » *contigit. Fill. Sanch. Bon. loc. cit.*